

ግንቦት 22 ቀን 2005 ዓ.ም

ዳኞች፡- ተሻገር ገ/ስላሴ

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

ረታ ቶሎሣ

ሙስጠፋ አሀመድ

አመልካች፡- ወ/ሮ እታፈራሁ ፀጋዬ ቀረቡ

ተጠሪዎች፡-1. ወ/ሮ መሰረት ግርማ ወኪል ሁለተኛ ተጠሪ ቀረቡ

2. ወ/ሮ ፍሬህይወት ግርማ ቀረቡ

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል፡፡

ፍርድ

ጉዳዩ የቀረበው አመልካች የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 32817 ታህሳስ 5 ቀን 2004 ዓ.ም የሰጠው ውሣኔና የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 118115 መስከረም 21 ቀን 2005 ዓ.ም የሰጠው ውሣኔ መሰረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ስለሆነ በሰበር ታይቶ ይታረምልኝ በማለት ያቀረበውን የሰበር አቤቱታ አጣርቶ ለመወሰን ነው፡፡ ጉዳዩ የውርስ ሀብትና የጋብቻ ወቅት የተፈራ የጋራ ንብረት ክፍያ ጥያቄ የሚመለከት ነው፡፡ በሰበር ፍርድ ቤት ተጠሪዎች ከሳሽ አመልካች ተከላሽ በመሆን ተከራክረዋል፡፡

1. የክርክሩ መነሻ ተጠሪዎች ለሰበር ፍርድ ቤት ያቀረቡት የክስ ማመልከቻ ነው፡፡ ተጠሪዎች ወላጅ አባታችን አቶ ግርማ ብሩ መጋቢት 24 ቀን 1988 ዓ.ም ከዚህ ዓለም በሞት ተለይተዋል፡፡ እኛም ወራሽነታችን በፍርድ በማረጋገጥ ውርስ እንዲጣራልን አድርገናል፡፡ የውርስ አጣሪው ሪፖርት በመዝገብ ቁጥር 30327 ህዳር 15 ቀን 2003 ዓ.ም በዋለው ችሎት በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ፀድቋል፡፡ አባታችን በጉለሌ ክፍለ ከተማ ወረዳ 9 ቁጥሩ 076/ሀ/ የሆነ ቤት አላቸው፡፡ ተከላሽ /አመልካች/ ቤቱን ይዞ ግማሹን እያከራየች ትገኛለች፡፡ ስለሆነም ተከላሽ ቤቱን እንዲለቁና የኪራይ ገንዘብ ብር 20400 /ሃያ ሺህ አራት መቶ ብር/ እንዲከፍሉ ውሣኔ ይሰጥልኝ በማለት ክስ አቅርበዋል፡፡
2. አመልካች በሰበር ፍርድ ቤት በተከላሽነት ቀርበው ከሳሾች ክስ ያቀረቡበት የውርስ ንብረት ጥያቄ በአሰር ዓመት የይርግ ጊዜ ገደብ ቀሪ ይሆናል፡፡ የቤት ቁጥር 076 የሆነው ቤት ባለቤቱ /የከላሾች አውራሽ/

ከሞተ በኋላ በእርጅና ምክንያት በመፍረሱ በአዲስ መልክ ሃምሳ ሁለት ቆርቆሮ ጣራውን በአዲስ መልክ ሰርቼ የምጠቀምበት የግል ንብረቱ ነው በማለት ተከራክራለች

3. የስር ፍርድ ቤት በውርስ ማጣራቱ ቤቱ የአቶ ግርማ ብሩ መሆኑ ተረጋግጧል። የቤቱ ስም ሀብትም በከላሾች አውራሽ በአቶ ግርማ ብሩ ስም ነው። ስለዚህ ተከላሽ በጉለሌ ክፍለ ከተማ ቀበሌ 11 ወረዳ 09 ቁጥሩ 076/ሀ/ የሆነውን ቤት ለከላሾች ያስረክቡ የቤቱን ኪራይ 10200 /አስር ሺህ ሁለት መቶ ብር/ ክስ ከቀረበበት ጊዜ ጀምሮ ከሚታሰብ ዘጠኝ ፐርሰንት ወለድ ጋር ተከላሽ ለከላሾች ይክፍሉ በማለት ውሣኔ ሰጥቷል።
4. አመልካች በዚህ ውሣኔ ቅር በመሰኘት ይግባኝ ለፌዴራል ክፍተኛ ፍርድ ቤት አቅርባለች የፌዴራል ክፍተኛ ፍርድ ቤት የግራ ቀኝን ክርክር ከሰማ በኋላ ቤቱ የመልስ ሰጭዎች /ተጠሪዎች/ አውራሽ መሆኑ በውርስ ማጣራት ላይ ተረጋግጧል። የውርስ አጣሪው ሪፖርት በፍርድ ቤት ፀድቋል። ስለዚህ የስር ፍርድ ቤት የሰጠው ውሣኔ ተገቢ ነው በማለት አዕንቶታል።
5. አመልካች መስከረም 28 ቀን 2004 ዓ.ም በተፃፈ የሰበር አቤቱታ ከተጠሪዎች አውራሽና ወላጅ አባት ጋር ከ1970 ዓ.ም ጀምሮ ተጋብተን ስንኖር ሁለተኛ ተጠሪን ወልጃለሁ አመልካች የሟች አቶ ግርማ ብሩ ሚስት መሆኔና ተጠሪዎች ደግሞ የሟች ልጆችና ወራሾች መሆናቸው በመዝገብ ቁጥር 376/88 ጥር 6 ቀን 1989 ዓ.ም በፍርድ ቤት ውሣኔ ተረጋግጧል። ተጠሪዎች ወራሽነታቸውን ካረጋገጡ ከአስራ ሶስት ዓመት በኋላ በ2002 ዓ.ም ውርስ እንዲጣራላቸው ጠይቀው እኔም ይህንን ጥያቄ በመቃወም እስከ ፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት የሰበር ችሎት ተከራክሮ የውርስ ማጣራቱ የአንቺን መብት የሚነካ አይደለም ተብሎ ውሣኔ ተሰጥቷል። አመልካች የአከራካሪው ቤት ግማሽ ባለንብረት ስለመሆኔ ከሟች ባለቤቱ ጋር የተሰጠን የጋራ የቦታ ማረጋገጫ ሰነድ የሚያሳይ ሲሆን ንብረቱም በጋብቻ ወቅት የተፈራ የጋራ ሀብት ነው። ስለዚህ ተጠሪዎች የንብረት ታስረክቦኝ ጥያቄ እያቀረቡ የጋራ ባለሀብትነት መብቱን በማለፍ ንብረቱን ለተጠሪዎች እንዳስረክብ የተሰጠው ውሣኔ የተሻሻለውን የቤተሰብ ሕግ ድንጋጌዎችና የፍታብሔር ሕግ ቁጥር 1845 የሚጥስ በመሆኑ በሰበር ታይቶ እንዲታረምልኝ በማለት አመልክታለች።
6. ተጠሪዎች በበኩላቸው ታህሳስ 2 ቀን 2005 ዓ.ም በሰጡት መልስ አመልካች የውርስ አጣሪው ቤቱ የሟች ግርማ ብሩ የግል ንብረት ነው በማለት የቀረበውን ሪፖርት በማፅደቅ የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት የሰጠውን ውሣኔ በመቃወም እስከ ፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ችሎት ድረስ ተከራክረው ክርክራቸው ውድቅ ተደርጎባቸዋል። ይህ ከሆነ ቤቱ የጋራ ሀብት ነው በማለት የምታቀርበው የሕግ መሰረት የለውም። ቤቱም በጋብቻ የተፈራ ሣይሆን ሟች ከአባቱ በስጦታ ያገኘው ንብረት ነው። ጉዳዩ ክርክር ሲደረግበት የቆየ በመሆኑ በይርጋ ቀሪ የሚሆን አይደለም በማለት መልስ ሰጥተዋል። አመልካች ታህሳስ 22 ቀን 2004 ዓ.ም የተፃፈ የመልስ መልስ አቅርባለች።
7. ከስር የክርክሩ አመጣጥና በሰበር የቀረበው ክርክር ከላይ የተገለጸው ሲሆን እኛም የቦታች ፍርድ ቤቶች የአመልካችን የክስ መቃወሚያና የፍሬ ጉዳይ ክርክር ውድቅ በማድረግ ቤቱን ለተጠሪዎች እንድታስረክብ የሰጡት ውሣኔ ተገቢነት ያለው መሆኑን አግባብነት ካላቸው የሕግ ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ መርምረናል።

8. ከላይ የተያዘውን ጭብጥ ለመወሰን ተጠሪዎች የሚችሉ አቶ ግርማ ብሩ ውርስ እንዲጣራላቸው ለፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 30327 አመልካች አቅርበው የነበረውን መቃወሚያና ፍርድ ቤቱ የሰጠውን ብይን ይዘት መመርመር ያስፈልጋል። በዚህ መዝገብ አመልካች የቤት ቁጥር 076 የግል ቤቱ ነው። ውርስ እንዲጣራ የቀረበው ጥያቄም በአስር ዓመት ይርጋ ቀሪ ነው የሚል የፍርድ መቃወሚያ ማመልከቻ አቅርበዋል። ፍርድ ቤቱ ተጠሪዎች ያቀረቡት የውርስ ይጣራልን ጥያቄ ነው። ውርስ ሲጣራ የውርስ አጣሪው ወራሾች ኑዛዜ፣ የሚችሉ ዕዳና ንብረት መለየት እንጂ በሶስተኛ ወገኖች የመፋለም መብትን የሚያሳጣ ውሳኔ መስጠት አይችልም የውርስ አጣሪው ስራ ውርስ ማጣራት እንጂ የአሁኑ የመቃወም አመልካች ንብረት ወይም ቤት አይደለም ብሎ በዚህ መዝገብ በቤት ቁጥር 076 ላይ የተሰጠ ውሳኔ የለም። ስለዚህ በውርስ አጣሪ ሪፖርት ላይ የመቃወም አመልካች መብት ሊነካ የሚችል ውሳኔ ያልተሰጠ በመሆኑ የመቃወም አመልካች ያቀረቡትን አቤቱታ አልተቀበልነውም በማለት ጥር 20 ቀን 2002 ዓ.ም ትዕዛዝ ሰጥቷል። አመልካች ይህንን ትዕዛዝ በመቃወም ይግባኝ ለከፍተኛው ፍርድ ቤት አቅርበው የከፍተኛው ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 11408 ሰኔ 9 ቀን 2003 ዓ.ም በሰጠው ውሳኔ አፅንቶታል። አመልካች የሰበር አቤቱታ ለፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት አቅርበው፣ በሰበር ችሎት የሚታይ መሰረታዊ የሕግ ስህተት የለበትም ተብሎ በሰበር መዝገብ ቁጥር 72275 ታህሳስ 9 ቀን 2004 ዓ.ም ሶስት ዳኞች በተሰየሙበት የሰበር ማጣሪያ ችሎት ትዕዛዝ ተሰጥቶታል።
9. ተጠሪዎች የሚችሉ ውርስ እንዲጣራ ጥያቄ ባቀረቡበትና የውርስ አጣሪው ሪፖርት በፀደቀበት በመዝገብ ቁጥር 30327 የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ጥር 20 ቀን 2002 ዓ.ም በሰጠው ትዕዛዝ የአመልካችን የመቃወሚያ አቤቱታ ውድቅ ያደረገው የውርስ አጣሪው ሪፖርት ቤቱ የሚችል የግል ንብረት ነው ወይስ የአመልካች የጋራ ሀብት የሚለው ጭብጥ የማይመለከትና በቤቱ ላይ መብት ያለው ማናቸውም ሶስተኛ ወገን በቤቱ ላይ ያለውን መብት የባለሀብትነት መብት ለማስከበር ክርክር ከማቅረብና ከመፋለም የማይገደብ ነው በቤት ቁጥር 076 ላይ የተሰጠው ውሳኔ የለም በሚል ምክንያት ነው። ይህ ከሆነ አመልካች ተጠሪዎች ቤቱን እንድትለቅና እንድታስረክባቸው ያቀረቡት ክስ ለመቃወም አመልካች ያቀረቡት የይርጋ ክርክርና ሌሎች የመከራከሪያ ሀሳቦችና ማስረጃዎች በመቀበልና በመመርመር ውሳኔ መስጠት ሲገባቸው፣ ቤቱ በውርስ አጣሪ የሚችሉ ንብረት ነው ተብሎ ውሳኔ ተሰጥቶታል በማለት የስር ፍርድ ቤትና ይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት የአመልካችን የመጀመሪያ የክሱ መቃወሚያና ክርክር ውድቅ ማድረጋቸው፣ የፌዴራል የመጀመሪያ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 30327 ጥር 20 ቀን 2002 ዓ.ም የሰጠውን ትዕዛዝ ይዘትና ህጋዊ ውጤት ያላገናዘበና መሰረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ሆኖ አግኝተነዋል።
10. የሚችሉ ውርስ እንዲያጣራ የተመደበ የውርስ አጣሪ፣ አንድ ንብረት የሚችል የግል ንብረት አለመሆኑ አከራካሪ ሆኖ ሲያገኘው፣ ንብረቱ የሚችል የግል ንብረት ነው ወይስ አይደለም የሚለውን ጭብጥ በመመስረት የግራ ቀኙን ክርክርና ማስረጃ በመስማት ማስረጃ በመመርመር በመመዘን ውሳኔ የመስጠት ስልጣን የለውም። ከዚህ አንፃር ቤቱ የሚችል የግል ንብረት መሆኑ ለውርስ አጣሪው ሪፖርት ተገልጿል በማለት አመልካች የባለሀብትነት ክርክር ሳይቀበሉና ማስረጃዎን ሳይመረምሩና ሳይመዘኑ ውሳኔ መስጠታቸው አመልካች ፍትህ የማግኘት መብት የሚያጣብብ ሆኖ አገኝተነዋል። አመልካች የውርስ አጣሪውን ሪፖርት በመቃወም ያቀረቡት ክርክር የአንቺን መብት የሚነካ አይደለም በማለት ውድቅ

ተደርጓል። በሌላ በኩል ተጠሪዎች ንብረት ያስረክቡኝ በማለት ያቀረቡትን አቤቱታ በመቃወም ቤቱ የጋራ ሀብቱና የግል ንብረቱ ነው በማለት ያቀረቡት ክርክር ሳይታይ የሚታለፍ መታለፉ አመልካች በሕገ መንግስቱ አንቀጽ 40 ንዑስ አንቀጽ 1 የተረጋገጠለትን የንብረት ባለቤትነት መብት ለማስከበርና በፍታብሔር ሕግ ቁጥር 1206 መሰረት የመፋለም መብቱን ስልጣን ያለው ፍርድ ቤት የማቅረብና የሕገ መንግስቱ አንቀጽ 37 የተረጋገጠውን ፍትህ የማግኘት መብቷን በሚጥስ ሁኔታ በቤቱ ላይ አለኝ የምትለው መብትና ጥቅም በፍርድ ሳይጣራና ሳይረጋገጥ የሚቀርቡትን ክፍተት የሚፈጥር ነው ስለሆነም የበታች ፍርድ ቤቶች አመልካች ንብረቱን ሙሉ በሙሉ ለተጠሪዎች እንድትሰጥና እንድታስረክብ የሰጡት ውሳኔ መሰረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ነው በማለት ወስነናል።

ው ሣ ኔ

1. የፌዴራል የመጀመሪያ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 32817 የሰጠው ውሳኔና የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 118115 የሰጠው ውሳኔ ተሸሯል።
2. የፌዴራል የመጀመሪያ ፍርድ ቤት ተጠሪዎች ባቀረቡት የክስ ማመልከቻ ላይ አመልካች ያቀረቡትን የመጀመሪያ የክስ መቃወሚያና የመከላከያ መልስ እንዲሁም የግራ ቀኙን ማስረጃ በመስማትና በመመርመር በጉዳዩ ላይ ውሳኔ እንዲሰጥበት በፍ/ሰ/ሰ/ሕግ ቁጥር 341/1/ መሰረት መልሰን ልክንለታል።
3. በዚህ ፍርድ ቤት ያወጡትን ወጭና ኪሣራ ግራ ቀኙ ለየራሳቸው ይቻሉ።
መዝገቡ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ር/ብ